రాజకీయాలు

అనగా అనగా ఒక పెద్ద రాజ్యం. "రాజ్యం" అని అంటున్నానే కాని, దానికి రాజంటూ ఎవడూ లేడు. అప్పటికి రాజులే లేరు; అప్పటికి వర్ణాలూ లేవు. అయితే ఆ ప్రదేశంలో జనం కలిసి నివసించటానికి కారణం ఏమిటంటే, అక్కడ వెలిసిన ఒకానొక దేవత. ఆ రోజుల్లో మనుష్యులు అరణ్య మృగాలతో ఏ విధంగా కలసి ఉండేవాళ్ళో, ఆ విధంగానే దేవతలు వాళ్ళతో కలిసి ఉండేవాళ్ళు. ఇప్పుడు మనిషి ప్రవేశించటానికి వీల్లేని అరణ్యాల్లో మృగాలు మనుష్యులు లేరని నమ్మినట్టే, దేవతలచేత బహిష్కరించబడిన మనుష్యులు దేవతలను నిరాకరించటంలో ఆశ్చర్యం లేదు!

ఆ దేవత ఒకానొక కోయవాడికి ప్రత్యక్షమై తనకు దేవాలయం కట్టించి తన్ను దర్శిస్తూంటే అజ్ఞానఫలితాలైన పాపాలూ, పాపఫలితాలైన రోగాలూ

మనుష్యులకు లేకుండా చేస్తాడని చెప్పింది. ఆ రోజుల్లో మనుష్యులకు ఆహార నిద్రా మైధునాలే వ్యాపారాలు. వాళ్ళకు ప్రకృతే భయహేతువు. ఆ కోయవాడు స్వయంగా రాళ్లు పేర్చి తన సాక్షాత్కారానికి గుహ ఒకటి నిర్మించాడు. వేలకొద్దీ జనం ఆ గుహముందు సాష్టాంగపడి తమ రోగాలు పోగొట్టుకుంటున్నారు. దీర్ఘ జాడ్యాలున్నవాళ్లు ఆ ప్రాంతంలో ఇల్లు కట్టుకుని ఉండిపోవటం మొదలు పెట్టారు. ఆ విధంగా మన దృష్టిలో అనుమానాస్పదమైన ఒక దేవతామూర్తి ఇసుకరేణువుల్లే ఉన్న మనుష్యులను దగ్గరికి చేర్చి గట్టి రాయల్లే చేసేసింది.

అక్కడ చేరిన వారిలో జాడ్యమనేది లేకుండా పోయిందని నేను చెప్ప లేను. తరువాత రెండువేల సంవత్సరాలకు ఒక శాస్త్రజ్ఞుడు, జాడ్యాలు తగ్గక పోగా అంటు వ్యాధులు మరీ ప్రబలినవని నిరూపించాడు. అది కావచ్చు, కాకపోవచ్చు. మనకు కావాలిసిందేమిటంటే జనానికి రోగాలను చూస్తే భయం పోయింది. అంతకు పూర్వం ఎవరిగోల వాళ్ళది. ఇప్పుడు ప్రతివాడిలోనూ మిగిలిన వాళ్ళకు స్నేహభావం ఏర్పడ్డది. ఈ సమయంలో ఒక మేధావి అందరి దృష్టిని ఆకర్షించాడు. "మనమంతా సంఘం!" అన్నాడతను– ఆవేశంతో. "మన సంఘం! నా పొరుగు పెద్దమనిషి కష్టాల్లో నేను నా కష్టాలు మరిచిపోతాను. ఇది పవిత్రం, శాశ్వతం, మన దేవి స్వరూపం!"

అందరూ నోళ్ళు తెరుచుకుని విన్నారు. "మన సంఘం" ఆ మాట కార్చిచ్చల్లే పాకింది. ఏ ఇద్దరు కలుసుకున్నా ఈ మాట రహస్యంగా చెప్పుకో బడేది. చిత్రమేమిటంటే, ఆ మాట సంభాషణలోకి వచ్చిన తరవాత ఒకరిని చూస్తే ఒకరికి ప్రేమ జాస్తౌంది. ఆ మేధావే సంఘ ధర్మాలు పద్యరూపకంగా రాసేశాడు. అవి అందరూ వర్ణించారు. ఆ ధర్మాలందరూ పాటించారు. ఇప్పటి న్యాయ శాస్త్రాలల్లే అవి అతిక్రమింపబడటానికి ఉద్దేశించబడి తగిన శిక్షలతో సహా చెప్పబడలేదు. అందుచేత ఆ ధర్మశాస్త్రం ఎక్కువదని ఒక్కనాటి కనను. అప్పటివాళ్ళ మెదడు ఎంత చిన్నదంటే, వాళ్ళకు 40 అడుగుల గోడ ఎగిరి దూకటం ఎంత కష్టమో ఆ ధర్మాలకు విరుద్ధంగా చరించటం అంత కష్టం. అదే కృతయుగమని మనవాళ్ళు మన నోరూరిస్తే లాభం లేదు.

కాని ఈ విధంగా ఎంతకాలమో వెళ్ళలేదు ధర్మం అతిక్రమించబడటం మొదలుపెట్టింది. అంతకంతకూ అతిక్రమణలెక్కువ కావటం మొదలుపెట్టినై. అందులో ఎక్కువ భాగం శిక్షార్హమైన అతిక్రమణలు కావు. చాలా లోపం, మనస్తత్వం గుర్తెరక్కుండా రాసిన శాస్త్రంలో ఉంది. ఆ శాస్త్రం రాయబడ్డ వంద సంవత్సరాలకు దేశంలో ఆ శాస్త్రకారుడి కంటె తెలివిగలవాళ్ళు కనీసం

రెండు వందల మంది ఉన్నారు. వాళ్ల శాస్త్రాన్ని గౌరవించక పోవటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. కాని వాళ్ళ ఆసరా చూసుకుని మరో నాలుగైదు వందల దుడుకు పిండాలు అవసరమైన అతిక్రమణ ప్రారంభించారు. ఇంకా ఆ శాస్త్రాన్ని పాటిస్తున్న వేల జనం ఏమవుతారు?

పెద్ద సభ జరిగింది. శాస్త్రాన్ని పాటించాలిసిందేనని అంతా ఒప్పుకున్నారు. కొందరు మేధావులు శాస్త్రం అసంగతంగా ఉందన్నారు. అయితే క్రొత్త శాస్త్రం రాయగలరా అని ప్రశ్న వచ్చింది. అటువంటి పుస్తకమే మళ్ళీ రాయాలంటే అది రాసినవాడికి రెట్టింపు తెలివి కావాలి! మా వల్ల కాదు. మేం సంఘం యొక్క ఏకత్వం కోసం శాస్త్రాన్ని పాటిస్తాం. మరీ తప్పులుగా వున్న నియమాలు సంస్కరిద్దాం. ప్రతి అతిక్రమణకూ పెద్ద శిక్ష వేడదాం. కుళ్ళి పోయిన అంగాన్ని ఖండించటం యొక్క ఆవశ్యకత అందరికీ తెలుసు!

ఆ శాస్త్రం అమల్లో ఉండేటట్టు చేసే బాధ్యత ఆ కాలపు మేధావులమీద పడ్డది! వాళ్ళు మొదట బ్రాహ్మణులు! అది మొదటి రాజకీయం.

తప్పులు చేసిన వాళ్ళను శిక్షించటం చాలా కష్టమైంది. తగిన కోపం లేకుండా ప్రాణాలు తియ్యటం అలవాటులేని పని. అందువల్ల ఇది మామూలు హత్యకింద గణించబడక, ఈ హత్య యొక్క ఫలితం ఆ యొక్క దేవతకు అర్పితం చేశారు ఈ మాట విన్న తరవాత ఒకానొకడు "ఇట్లా దేవుడి పేరుపెట్టి చేసే హత్యలకన్న కోపంతో పొడవటమే చాలా మంచిదేమో! అన్నట్టూ, వాణ్ణి మిగిలినవాళ్ళు అమాంతంగా కొండమీదికి తీసికెళ్ళి కిందికి విసిరిపారేసినట్టూ తెలుస్తుంది.

ఆ బ్రాహ్మణ రాజకీయం అట్టే జయప్రదమైనట్టు కూడా కనిపించదు. జనం స్వతంత్రంగా ఆలోచించుకోవటం మొదలుపెట్టినకొద్దీ చిక్కులు జాస్తయినై. కొంతమంది బలశాలులు శిక్షించబడటాని కొప్పుకోక తిరగబడి బ్రాహ్మలను చితకపొడవటం మొదలుపెట్టారు. ఆ తరవాత రోజులు గడుస్తున్న కొద్దీ చెయ్యాలిసిన హత్యలు ఎక్కువైనై. బ్రాహ్మలంతా ఒక నిట్టూర్పు విడిచి ఈ న్యాయశాస్త్రం బహు క్రూరంగా ఉందన్నారు. సంఘం ఆ మాటకు ఒప్పుకునే స్థితిలో లేరు. సంఘంలో ఉన్న బలశాలులంతా లేచారు. "ఓ బ్రాహ్మలారా! మీకు బుద్ధి ప్రసాదించబడ్డది. మీరు శాస్త్రాలు చెయ్యండి. మేం వాటిని అమలులో పెడతాం! శిక్షించటం మీకు చాతకాదు!" ఆ మాటకు సంఘం కరతాళ ధ్వనులు చేసింది!

రాజులొచ్చారు; రెండోరకం రాజకీయం వచ్చింది. పాపం పెరిగింది, వెనకటిరోజులిప్పుడు లేవన్నారు వృద్ధులు.

శాస్త్రాలు చదివి ఆ ప్రకారం న్యాయాన్యాయ విచారణ చెయ్యటం మొదలు పెట్టారు రాజులు. ఈ రాజులలో పోటీలుపడి పోటీలు కలహాలుగా మారి ఒకరి తలకాయలు ఒకరు పగలగొట్టుకోటం మొదలుపెట్టారు. ఈ సందడిలో అన్యాయాన్ని శిక్షించటం వెనకపడ్డది. అట్లా వెనకపడకుండా ఉండేటందుకు రాజాంగం ఒకటి ఏర్పాటు చేశారు బ్రాహ్మలే. ఒక్క డెన్నివన్లు చేస్తాడు? రాజు తరఫున కొందర్ని ఏర్పాటు చేశారు. ఇంతమంది రాజులలో, ప్రజలదృష్టి ఏ ఒకడి మీదికో పోవటం మొదలుపెట్టింది. కొందరు పెద్దలు మానవ మనస్తత్వం కనుక్కున్నవారై, ఒకడే రాజుండాలన్నారు. ఒకడే రాజైన తరవాత న్యాయమో అన్యాయమో దేశానికి కొంత శాంతి కలిగింది. రాజు కింద ఎంతమంది నౌకర్లయినారంటే — రాజుకెట్లా పొద్దుబుచ్చాలో తెలీలేదు. రాజు భోగలాలసుడు కావటం మొదలుపెట్టాడు.

బ్రాహ్మలను తలుచుకునే వాళ్ళు లేరు. జనాన్ని ఆకర్షించటానికో ఉపాయం చేశారు; దేవత సాక్షాత్కరించిన రోజులలో ప్రతి కవిగాడూ ఆ దేవిని కీర్తించిన పద్యాలు మొదలైనవన్నీ పోగుచేసి స్వరయుక్తంగా బిగ్గరగా పాడటం మొదలుపెట్టాడు; "ఇవి బ్రహ్మనోట్లోనించి వచ్చినై! ఇవి శాశ్వతం!" అన్నాడు. రాజులు నిర్ఘాంతపోయినారు. "మీరు తెలివిగలవాళ్ళు. మాకు రోజూ మీసలహా వుంటే ప్రజలు సుఖపడేవారు. మీరు మాకు మంత్రాంగం చెయ్యాలి" అన్నారు రాజులు. "మేము రాము!" అన్నారు బ్రాహ్మలు. కొంతమంది రాజుల్ని సమీపించి "మాకభ్యంతరంలేదు! మమ్మల్ని మంత్రాంగానికుంచుకోండి! మీకు శుభమగుగాక!" అన్నారు.

కాలశకటం కుదుపులేకుండా వెళ్ళిపోవటం మొదలుపెట్టింది. కొన్ని వందల సంవత్సరాలు గడిచినై.

"మంత్రీ! నాకు కొన్నిలక్షలు బంగారపునాణ్యాలు కావాలి! ఎవరిస్తారు?" అన్నాడొకరోజు మంత్రితో.

"మీరీవిధంగా అప్పుచెయ్యటం మంచిదికాదు మహాప్రభూ! ఇప్పటికే మీరాజ్యం మీదికాదు. మీ పరిపాలనకిందవున్న ప్రతివస్తువునూ కొనగల ద్రవ్యం మీరు కోమట్ల దగ్గిర్నించి అప్పుతెచ్చారు! ఆలోచించండి!" అన్నాడు మంత్రి. రాజు మూర్ఛించాడు.

దేశంయొక్క నాగరికత ఏవిధంగా వ్యాపారంమీద ఆధారపడుతూ వస్తున్నదీ రాజు గుర్తించలేదు. రాజు పన్నులు వసూళ్ళు చెయ్యటం దుర్ఘటంగా ఉంది. వ్యాపారంచేసి జనంచేత మంచివాడనిపించుకుంటూ రాజు ఆదాయానికి పదిరెట్లూ ఇరవైరెట్లూ సంపాదించాడు విశ్వేశ్వరగుప్త.

లోకాన్నికి తెలిసిపోయింది. రాజు రాజుకాడు విశ్వేశ్వరగుప్త రాజుకాని అని! ఒకరోజు గుప్త రాజుగారింటికి వచ్చాడు అరగంట సేపిద్దరూ సంభాషించారు.

"మీరు నాకిచ్చిన డబ్బు మీకు నేనిచ్చాను. అది నాదా? అన్నాడు గుప్త తియ్యగా నవ్వుతూ, మీకింకా ఇస్తూంటాను—ఒక్క ఉపకారంచేస్తే. మీమంత్రిగారు ఏర్పరిచే చట్టాలు-నా నూటా, నా సౌఖ్యం అట్లా వుంచండి! ప్రజలకు చాలా బాధగా వుంటున్నై. నా వస్తువులు నేను వందమైళ్ళు పంపించేటప్పటికి ఖర్చులు తగిలి జనం బాధపడుతున్నారు. నాకు మీరు మంత్రిత్వంయిస్తే ఇక్కడి సరుకులకన్నా నా సరుకులు చవకచెయ్యగలను. జనానిక్కావలసిందేమిటి? మరోమాట ఈ మీ ముఖ్యపట్టణం నాకమ్మేసెయ్యండి. మరామ్మతులూ, దీపాలూ, వీధులూ నేనే చూసుకుంటాను, భృత్యుణ్ణి!" అన్నాడు. రాజు దర్జాగా నీకడ్డమేమిటి అన్నట్టుగా చెయ్యి ఊపేశాడు. "చిత్తం! ఎటుపోయి ఎటొచ్చినా మంచిది. ఈ గుర్తుపెట్టిన చోట సంతకం చెయ్యండి.... మరిచిపోయినాను చెప్పటం మీకెందుకుశ్రమ? సైన్యానిక్కూడా నేనే—"

"ఊఁ!" అన్నాడు రాజుగారు "ఒరే! బుద్ధి!"

"హీ సెలవైతే.... రెండు బుడ్లు!"

రాజుగారు గుప్త భుజంతట్టి నవ్వుతూ "సరసుడివి" అన్నాడు.

అది మూడోరకం రాజకీయం. ఈ రాజకీయంలో నాగరికత మేధస్సును మించి నడిచింది.

అందుకనే నాలుగోరకం త్వరలో అమల్లోకి వచ్చింది! దేశం నానాక్షోభగా వుంది. ఒక రైలు నడవటంలేదు. ఒక ఫ్యాక్టరీ పనిచెయ్యటంలేదు. అన్నివీధులూ నిర్మానుష్యంగా ఉన్నై. పెద్దవీధుల్లో శవాలు గుట్టలు గుట్టలుగా పడేసి ఉన్నై. ఆ వేడి ఎండలో నెత్తురుమడుగులు కళ్ళు తిరిగేటట్టున్నై.

చౌకులో ఉపన్యాసం. అనేకవేలమంది గుమిగూడి వింటున్నారు. కంటి నిండా మొహం నిండా నెత్తురు మరకలుగల మనిషిచేతులో ఒక పిస్తోలు పట్టుకుని అరుస్తున్నాడు. "భగవద్గీత! సర్వసమత్వం! మనం చేసినవి హత్యలు కావు! శపథం చెయ్యండి! శపథం చెయ్యండి! మన జీవితాలు సంఘాన్ని సేవించటమే. మనపని సంఘసేవ! సంఘసేవ! సేవకూ జై! మనం ఇవాళ అరికట్టిన మనుష్యులు దుర్మార్గులు, సంఘానికి వేరుపురుగులు, మననెత్తురు పీల్చినారు! మనం వాళ్ళ నెత్తురు ఒక్కచుక్క కూడా తాగలేదు. సాలీళ్ళు! జలగలు-"

ఒక కుర్రవాడు కళ్ళజోడు పెట్టుకుని లేచాడు.

"వాళ్ళు దుర్మార్గులుకారు. అజ్ఞానులనండి ఒప్పుకుంటాను. దుర్మార్గానికి

అవసరమైనతెలివి వాళ్ళకులేదు. మనం ఇవాళ ఇంతమంది అమాయకులను చంపటంలో చాలా అనవసరమైన శ్రమపడ్డామని నా మతం." "ఢాం!" ఆ కుర్రవాడు కిందపడి కదల్లేదు. కొంచెంసేపు అంతా నిశ్శబ్దం. ఏమూలనుంచో ఏడుపు వినపడ్డది. ఆ కుర్రవాడికి కొందరు ప్రాణమిత్రులున్నారు. ఇంకో మూలనించి మళ్ళీ పిస్తోలు పేలింది. ఉపన్యాసం ఇస్తున్న మనిషిలేడు. భయంకరమైన పెడబొబ్బ వినపడ్డది, వందపిస్తోళ్ళు ఒకసారి మోగినంత శబ్దమైంది. పొగలో ఏమీ కనపడకుండాపోయింది. సాయంత్రం మూడుగంటలకు అంతా నిశ్శబ్దం. అన్ని శరీరాలూ నేలను కరుచుకున్నై. మెల్లిగా ఒకమనిషి తలఎత్తాడు. "ఢాం!" వెంటనే ఇంకో "ఢాం!" ఇంకోగంట గడిచింది. అన్నీశవాలే! వాటిమధ్య నించి ఒక భయంకరమైన ఆకారం మెల్లిగా మూలుగుతూ లేచికూర్చుంది. మొహమంతా మాంసంముద్ద. ఆ ముద్ద ఆవలించింది. పడిపోయింది శరీరం!

* * *

నాలుగువందల సంవత్సరాలు గడిచినై. ఒక గొల్లవాడు ఆ ప్రాంతాల్లో ఒక దిబ్బమీద మురళి వాయించుకుంటూ కూర్చున్నాడు. చుట్టూ దట్టని అరణ్యం; గోవులు నిశ్చింతగా మేస్తున్నై. సూర్యుడు చెట్లసందుల్లోనించి నవ్వుతున్నాడు.

(ప్రథమ ముద్రణ : 15 డిసెంబరు 1934, చిత్రగుప్త)